

İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları ve Algıladıkları Okul İklimi İlişkisi: Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği

*The Relationship between Academic Motivation and Perceived School Climate the Students of the Faculty of Islamic Sciences' Students:
The Case of Selçuk University Faculty of Islamic Sciences*

Sümevra Bilecik Karacan

Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Din Bilimleri Anabilim Dalı
Assoc. Prof., Selçuk University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Religious Sciences
Konya/Türkiye

sumeyrabilecik@gmail.com

orcid.org/0000-0001-8351-6923

Article Information/Makale Bilgisi

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 21 July/Temmuz 2022

Accepted/Kabul Tarihi: 25 November/Kasım 2022

Published/Yayın Tarihi: 15 December/Aralık 2022

Pub Date Season/Yayın Sezonu: December/Aralık

Volume/Cilt: 26 **Issue/Sayı:** 3 **Pages/Sayfa:** 1143-1160

Cite as/Atıf: Bilecik Karacan, Sümevra. "İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları ve Algıladıkları Okul İklimi İlişkisi: Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26/3 (Aralık 2022), 1143-1160. <https://doi.org/10.18505/cuid.1146517>

Bilecik Karacan, Sümevra. "The Relationship between Academic Motivation and Perceived School Climate the Students of the Faculty of Islamic Sciences' Students: The Case of Selçuk University Faculty of Islamic Sciences". *Cumhuriyet Theology Journal* 26/3 (December 2022), 1143-1160. <https://doi.org/10.18505/cuid.1146517>

*. Araştırma için Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 03 Mart 2022 tarihli 1-1 sayılı kararı ile etik onayı alınmıştır./Ethical approval was obtained for the study with the decision of Selçuk University Faculty of Islamic Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee on 03 March 2022 with the number 1-1.

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology/Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Sümevra Bilecik Karacan).

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

The Relationship between Academic Motivation and Perceived School Climate the Students of the Faculty of Islamic Sciences' Students: The Case of Selçuk University Faculty of Islamic Sciences

Abstract: Academic motivation and school climate perception are two factors affecting the learning process and outcomes of individuals. Although the factors affecting the motivation of individuals are different from each other, it is already known that the motivation realized by internal or external factors increases the quality of learning. Similarly, although the school climate, which includes the values, norms, and communication of individuals in the institution, varies for each institution, the positive or negative effects of the perceived school climate on learners do not change. Academic motivation and perceived school climate are issues affecting all individuals at every stage of education. Although there are various studies conducted on the academic motivation and school climate of undergraduate students in the literature, there is no study on the sampling of higher religious education students. In the present study, the academic motivation and perceived school climate levels of the students who were studying in higher religious education institutions and the relationship between them were tested. It was also aimed to determine the reasons for choosing the faculty, the profession they wanted to pursue after graduation, their belief that they could get a job after graduation, and whether there was a significant difference between academic motivations and school climate perceptions. The correlational survey model, which is one of the quantitative research methods, was preferred for this purpose. The sampling of the study consisted of 425 students who were studying at the Faculty of Islamic Sciences at Selçuk University in the 2021-2022 academic year. The "Academic Motivation Scale" and "School Climate Scale for University Students" were used as the data collection tools.. According to the findings, the academic motivation levels of the students in the sampling group ($\bar{x}=4.42$) were found to be above the average. The average scores received by the students in the School Climate Scale for University Students ($\bar{x}=3.67$) also indicated the existence of an open-positive setting in the learning environment. A positive and moderately significant relationship was detected between the academic motivations and school climate perceptions of the students in the sampling group ($r=.340$ $p=.000<.05$). A significant difference was detected between the reason for choosing the faculty, the profession they wanted to pursue after graduation, their belief that they could get a job after graduation, which were the variables of the study, and their academic motivation and school setting levels.

Keywords: Religious Education, Higher Religious Education, Students of the Faculty of Islamic Sciences, Academic Motivation, School Climate.

İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları ve Algıladıkları Okul İklimi İlişkisi: Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği

Öz: Akademik motivasyon ve okul iklimi algısı, bireylerin öğrenme süreci ve sonucu üzerinde etkili olan iki unsurdur. Bireylerin motivasyonlarını etkileyen faktörler birbirinden farklı olsa da içsel ya da dışsal etkenlerle gerçekleşen motivasyonun öğrenmenin niteliğini artırdığı bilinmektedir. Benzer şekilde, her eğitim kurumunun değerleri, normları ve kurum içerisindeki bireylerin birbiriyle olan iletişimi gibi unsurları kapsayan okul iklimi, her kurum için değişkenlik gösterse de algılanan okul ikliminin öğrenenler üzerinde pozitif veya negatif yönde etkili olması değişmemektedir. Akademik motivasyon ve algılanan okul iklimi, eğitim kademesinin her aşamasındaki tüm bireyleri etkileyen hususlardır. Literatürde lisans öğrencilerinin akademik motivasyon ve okul iklimi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmış olsa da yüksek din öğretimi öğrencileri örnekleminde yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmada, yüksek din öğretimi kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin, akademik motivasyonları ve algıladıkları okul iklimi düzeyleri ile bunlar arasındaki ilişkinin test edilmesi, bunun yanı sıra öğrencilerin fakülteyi tercih nedeni, mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek ve mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç durumları ile akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 yılında Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 425 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Akademik Motivasyon Ölçeği" ve "Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 25 programından faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; örneklem grubundaki öğrencilerin akademik motivasyon düzeyleri ($\bar{x}=4,42$) ortalamasının üzerindedir. Okul iklimi algıları ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar da ($\bar{x}=3,67$) öğrenme ortamında açık-pozitif bir iklimin varlığına işaret etmektedir. Örneklem grubundaki öğrencilerin akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.340$ $p=.000<.05$). Araştırmanın değişkenleri olan öğrencilerin fakülteyi tercih nedeni, mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek ve mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç durumları ile akademik motivasyon ve okul iklimi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yüksek Din Öğretimi, İslami İlimler Fakültesi Öğrencileri, Akademik Motivasyon, Okul İklimi.

Giriş

Motivasyon, insan yaşamındaki tüm faaliyetlerin başlatılması ve sürdürülmesinde etkili bir unsurken öğrenmeyle ilgili durumlarda öğretim sürecine katılım, bilgiyi edinme ve değerlendirmeye yönelik isteğin artması gibi şekillerde öğrenmenin niteliğini artırmaktadır. Akademik motivasyon bireyin bilgi edinme sürecindeki merak, keşfetme gibi duygularını harekete geçirerek öğrenmeden elde edilen tatmin gibi psikolojik süreçleri etkilemektedir. Bunun yanı sıra yüksek bir motivasyon ve öğrenme arzusuyla edinilen bilgilerin kalıcılığı artmaktadır, böylelikle akademik motivasyonun yalnızca öğrenme sürecini değil sonucunu da etkilediği söylenebilir.

Öğrenme sürecinin verimliliği ile sonucunu etkileyen hususlardan bir diğeri de okul iklimidir. Öğrenme ortamında algılanan güven, iş birliği, kurumdaki norm, değer ve beklentiler ile öğrenme ortamını oluşturan bireyler arasındaki koordinasyon ve saygı olumlu, açık, pozitif bir okul iklimi olarak tanımlanmaktadır. Pozitif ve açık okul ikliminin olduğu ortamlarda öğrenenlerin ve çalışanların olumsuz davranışları azalırken akademik başarı ve motivasyon artmaktadır. Kapalı, negatif veya olumsuz olarak tanımlanan okul ikliminde ise motivasyon ve başarının yanı sıra hem öğrenci hem de çalışanların sorumluluk, öz disiplin gibi becerilerinde de düşüş gözlenmektedir. Bu tür ortamlar, doğal olarak öğrenme sürecini ve sonucunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğrenme süreç ve sonucu üzerinde etkili iki unsur olan akademik motivasyon ve okul ikliminin öğrenmenin her kademesinde her yaş grubundaki bireyleri etkilediği bilinmektedir. Literatürde, üniversite öğrencilerinin akademik motivasyon düzeyleri, okul iklimi algıları ve bu ikisi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar bulunmasına rağmen yüksek din öğretimi veren fakültelerde öğrenim görmekte olan öğrencilere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bireyleri din öğretimi hizmetleri alanında öğrenim görmeye sevk eden motivasyon kaynakları diğer fakültelerden farklılık gösterebileceği gibi, yüksek din öğretimi kurumlarının kendi iç dinamiğiyle oluşan okul iklimi ve öğrencilerin okul iklimi algılarının da farklı olabileceği düşünülmektedir. Buradan yola çıkılarak bu araştırmada, yüksek din öğretimi görmekte olan öğrencilerin akademik motivasyon ve algıladıkları okul iklimi düzeyleri konu edilmiştir ve aşağıda yer alan problemlere cevap aramak amaçlanmıştır:

Örneklem grubundaki İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin;

1. Akademik motivasyonları ne düzeydedir?
2. Okul iklimi algıları ne düzeydedir?
3. Akademik motivasyon düzeyleri ile okul iklimi algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Fakülteyi tercih etme nedenlerine göre; akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Mezun olduktan sonra seçmek istedikleri meslek ile akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları arasında bir farklılık var mıdır?
6. Mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inançları ile akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yukarıdaki problemler doğrultusunda nicel yöntemle yapılan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve örnekleme katılan öğrencilerin akademik motivasyon ve okul iklimi düzeyleri ve bunlar arasındaki ilişki ile İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedenleri, mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek ve mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç değişkenlerinin akademik motivasyon ve okul iklimine göre farklılaşıp farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Gerekli istatistiksel analizler yapılarak elde edilen bulgular ve ilişkili çalışmalar yorumlanarak birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmanın veri toplama aşaması, Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dekanlığı Bilimsel Etik ve Değerlendirme Kurulu'nun 8.03.2022 tarih, E-49313121-900-249258 sayılı kararıyla bilimsel etik onayıyla başlatılmıştır. Araştırma, örneklem grubundaki öğrenciler, veri toplamada kullanılan ölçme araçları ve 2021-2022 eğitim öğretim yılıyla sınırlandırılmıştır. Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi örnekleminde yapılan çalışmayla öğrencilerin motivasyon düzeyleri ve algıladıkları okul ikliminin yüksek din öğretimi süreci ve sonucu üzerindeki etkilerini tespit etmek suretiyle alana katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1. Akademik Motivasyon

Motivasyon, amaçlı bir faaliyeti başlatmaya ve sürdürmeye yarayan, bireyi harekete geçiren gerilim ve süreç olarak tanımlanmaktadır.¹ Alderman'a göre, motivasyon üç psikolojik işleve sahiptir. Bunlardan ilki; insanı harekete geçirme, öğrencileri öğrenmeye yönlendirme, ikincisi; bir hareketin diğerine tercih edilme nedenini sunma ve son olarak; davranışların sürekliliğini, insanların hedeflerine doğru ısrarla hareket etmesini düzenlemedir.² Motivasyon kavramına yönelik tanım ve işlevler açısından düşünüldüğünde motivasyon, bireyin davranışlarında organizmayı harekete geçiren ihtiyaçlar, arzular, amaçlar gibi içselleştirilmiş durumları ifade etmekte ve amaca dönük fiziksel ve zihinsel faaliyetleri gerektirmektedir.³ Bu yönüyle motivasyonun hem davranışın ortaya çıkmasında hem de sürdürülmesinde etkin olan önemli bir güç olduğu görülmektedir.

Akademik motivasyon öğrenenlerin yeni bir şeyler öğrenmeye, öğrenmeyle ilgili tutum ve davranışlar geliştirerek akademik bir çalışmayı sürdürmeye yönelik güdülenmesidir.⁴ Akademik motivasyon öğrenmeye yönelik davranışların yönünü, şiddetini, kararlılığını etkilemesi bakımından eğitimde amaçlara ulaşmada ihmal edilemeyecek bir öneme sahiptir. Akbaba, motive olmuş öğrencilerin okula karşı olumlu tutum geliştirdiklerini, zor görevleri yerine getirmede ısrarcı olduklarını ve bilgiyi derinlemesine işlemede başarı gösterdiklerini belirtirken, motivasyon eksikliği bulunan öğrencilerin ise olumsuz davranış gösterme olasılığının arttığına, sınıf yönetimini zorlaştırdığına ve öğretmenlerin mesleki sorunlarla karşılaşmak suretiyle iş doyumunu azalttığına değinmektedir.⁵ Benzer şekilde Schunk vd. de öğrenmeye motive olan öğrencilerin, öğretim sürecine aktif olarak katılma, öğrenme nesnesini zihinsel olarak organize etme ve tekrar etme, not alma, soru sorma gibi etkinliklere katılmaya eğilimli iken, motive olmayan öğrencilerin, öğrenme çabalarında zayıflık, dikkatsizlik görüldüğünü ve bu öğrencilerin konuyu anlamadıklarında ya da öğrenebileceklerine inanmadıklarında yardım isteyemediklerini, endişeli ve kaygılı bir duygu durumuna girdiklerini ifade etmektedir.⁶ Söz konusu faktörlerin öğrencilerin akademik başarısı üzerinde etkili olacağı da açıkça görülmektedir. Bu durumda öğrencilerin motivasyon kaynaklarını veya motivasyonsuzluk nedenlerinin tespit edilmesinin öğretim sürecinin niteliğini artıracacağı söylenebilir.

Bireylerin aynı hedefe veya aynı öğrenme nesnesine yönelik motivasyonlarının şiddeti farklı olabileceği gibi motivasyon biçimleri de kaynağı bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Bu motivasyon biçimlerinden biri içsel motivasyondur. Bir şeye katılımın ondan elde edilen zevk, memnuniyet ve tatmin duygusu nedeniyle sağlanmasına yönelik dürtü içsel motivasyon olarak tanımlanmaktadır. İçsel motivasyon sağlandığında bireyler kendi ilgi alanlarındaki faaliyetlerde bulunup bunu özgür seçimleri ve yaşadığı olumlu duygularla sürdürürken dışarıdan gelecek herhangi bir maddi teşvik, onay gereği duymamaktadırlar. Derse katılım gösteren bir öğrencinin bunu konuya olan ilgisinden veya öğrenmenin kendisinde meydana getirdiği tatmin duygusundan dolayı yapması içsel motivasyona örnek gösterilebilir. Yahut bir kitabı onu okurken aldığı keyiften dolayı okuyan çocukta içsel motivasyon etkin olmaktadır.⁷ Ryan ve Deci, insan doğasının, meraklı ve keşfetmeye yatkın yönünün bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimde kritik bir rol oynayan içsel motivasyonel bir eğilimi beraberinde getirdiğini belirtmektedir.⁸ Bu durumda, öğretim sürecinde bu merak ve keşfetme duygusunu harekete geçirmenin içsel motivasyonu artıracacağı düşünülebilir.

1 Dale H. Schunk vd., *Motivation in Education Theory, Research and Applications* (Harlow: Pearson Higher Education, 2014), 4.

2 M. Kay Alderman, *Motivation for Achievement: Possibilities for Teaching and Learning* (Mahwah, N.J.: Erlbaum, 2004), 18.

3 Hasan Bacanlı- Özlem Şahinkaya, "The Adaptation Study of Academic Motivation Scale into Turkish", *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 12 (2011), 562.

4 Makbule Hürmet Çetinel- Sinan Gürcüoğlu, "Pandemi Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi", *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 9/1 (Ocak 2022), 3.

5 Sırrı Akbaba, "Eğitimde Motivasyon", *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (2006), 343-344.

6 Schunk vd., *Motivation in Education Theory, Research and Applications*, 5-6.

7 Robert J. Vallerand vd., "The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic and Amotivation in Education", *Educational and Psychological Measurement* 52 (1992), 1004; Edward L. Deci vd., "Motivation and Education: The Self-Determination Perspective", *Educational Psychologist* 26/3-4 (Haziran 1991), 328.

8 Richard M. Ryan - Edward L. Deci, "Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions", *Contemporary Educational Psychology* 25/1 (Ocak 2000), 56.

İçsel motivasyon bilmeye yönelik, başarmaya yönelik ve deneyim yaşamaya yönelik olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bilmeye yönelik içsel motivasyon; bir şeyi öğrenirken, araştırırken ve anlamaya çalışırken yaşanan tatmin duygusu nedeniyle ortaya çıkan ve epistemik ihtiyaçların giderilmesine yönelik motivasyon türüdür. Başarmaya yönelik içsel motivasyon; bir şey başarıldığında veya bir ürün ortaya konulduğunda yaşanan tatmin duygusundan kaynaklanmaktadır. Deneyim yaşamaya yönelik içsel motivasyon ise yaşanan deneyimin ortaya çıkardığı duygu ve keyifle oluşan motivasyondur. Bu motivasyon türü, kitap okumayı heyecan verici metinlerden elde edilen yoğun duygular veya bilişsel zevkin verdiği uyarılmayı deneyimlemek için tercih eden bireylerin örnekliğinden açıklanabilir.⁹

Motivasyon biçimlerinden bir diğeri de dışsal motivasyondur. İçsel motivasyonun aksine eylemin kendisinden duyulan zevk ve tatmin duygusu ile bireysel ilgi ve merak yerine sonucundan elde edilen fayda ve dışarıdan gelecek onay, ödül, takdir gibi pekiştireçlere odaklı bir motivasyon türüdür. Dış düzenleme, içe yansıyan dışsal motivasyon, belirlenmiş dışsal motivasyon ve bütünleşmiş dışsal motivasyon olmak üzere dört kategoride incelenmektedir. Dış düzenleme, bir öğrencinin ailesi zorladığı için ders çalışması durumunda olduğu gibi dışarıdan gelen güç ve baskıyla eylemi gerçekleştirmeye yönelmesidir. İçe yansıyan dışsal motivasyon ise iyi bir öğrencinin sınavdan önce çalışması gerektiği için ders çalışması örneğindeki gibi bireyi davranışları gerçekleştirmeye iten sebeplerin içselleştirilmesinin söz konusu olduğu motivasyon biçimidir. Belirlenmiş dışsal motivasyon, kişi dışsal olumlu etkenler nedeniyle davranışa değer vermesiyle oluşan güdülenmedir. Bir öğrencinin başarılı olmanın sınavlar açısından önemli olduğuna inandığı için çalışması örneği üzerinden düşünülecek olursa, buradaki motivasyon dışsaldır çünkü çalışma eylemi ilginç ve zevk verici olduğundan değil, başarılı olmanın sınavda yüksek puan almak bakımından önemli olduğu düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan içsel motivasyondan ayrılır. Bütünleşmiş dışsal motivasyon ise dışsal motivasyonun en gelişmiş biçimi olarak betimlenmektedir. İyi bir sporcunun aynı zamanda ahlaklı bir birey olduğu yargısıyla hareket eden bireyin bu davranışında belirli bir düzey özdeşim kurma mevcut olsa da davranışlara yönelik standartlar ve gerçekleştirilme sebebi halen dış etkenlere bağlı olduğundan dışsal motivasyonlar içerisinde sınıflandırılmaktadır.¹⁰

Motivasyon sınıflamasında üçüncü grup ise motivasyonsuzluktur. Kişinin davranışları kasıtlılıktan ve kişisel nedensellik duygusundan yoksun olup birey bir aktiviteye değer vermiyorsa, onu yapmak için kendini yeterli hissetmiyorsa ya da istediği sonucu vereceğine inanmıyorsa motivasyonsuzluk ortaya çıkmaktadır.¹¹ Bu durumda, bireyin 'neden okula gitmek zorundayım' gibi davranışın nedenselliğine ilişkin soruları yanıtız kalmaktadır. Öğrenme süreci bakımından içsel motivasyon yüksek kaliteli öğrenmeyi sağladığından daha önemli görülse de insanların içsel olarak motive olması çocukluktan yetişkinliğe doğru azalmaktadır. Çünkü bireylerin merak eden ve keşfetmeye eğilimli doğası sorumluluk üstlenmesini gerektiren toplumsal talepler ve roller nedeniyle giderek kısıtlanmaktadır. Okullarda da ilerleyen sınıfla birlikte içsel motivasyonun zayıfladığı belirtilmektedir.¹²

Öğrenme sürecinde öğrencilerin motivasyonlarını etkileyen faktörlerin göz önünde bulundurularak öğrenmeye motive edilmesi başarı ve verimi etkileyen bir unsurdur. Bu bakımdan çevresel faktörlerin de motivasyonu harekete geçirecek biçimde düzenlenmesi önem arz etmektedir. Bu faktörlerden biri de okul iklimidir.

2. Okul İklimi

Örgütsel iklim, üyelerinin kolektif algılarına dayanan, örgüt ve üyeleri için önemli olan rutin uygulamalardan doğan, üyelerinin davranış ve tutumlarını etkileyen, değerlendirmeye dayalı değil tanımlayıcı bir terimdir.¹³ Okul da öğrenci, öğretmen ve yönetici gibi aktörlerden oluşan bir eğitim örgütü olarak kabul edileceğinden örgütsel iklim kuramlarından yola çıkılarak okul iklimi ve eğitim sürecine etkisi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Okul iklimi, okulu oluşturan tüm üyeler tarafından kabul edilen etkileşim tarzı haline gelen, kurumun hedefleri doğrultusunda şekillenen ve yazılı olmayan ortak inanç, değer ve tutumları ifade

9 Vallerand vd., "The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic and Amotivation in Education", 1005-1006.

10 Vallerand vd., "The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic and Amotivation in Education", 1006; Deci vd., "Motivation and Education", 329-330.

11 Vallerand vd., "The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic and Amotivation in Education", 1007.

12 Ryan - Deci, "Intrinsic and Extrinsic Motivations", 60.

13 Wayne K. Hoy vd., "Organizational Climate and Student Achievement: A Parsimonious and Longitudinal View", *Journal of School Leadership* 8/4 (Temmuz 1998), 337.

etmektedir.¹⁴ Okul iklimi okulu oluşturan bireylerin tutum, duygu ve davranışlarıyla meydana geldiği gibi okul sistemi içerisindeki bireylerin davranışını da etkiler.¹⁵ Bu bağlamda okul iklimi ile onu oluşturan bireyler okul iklimini hem etkileyen hem de ondan etkilenen bir konumda bulunmaktadır ve bu açıdan her bir okul iklimi kendine özgüdür. Hoy vd. bunu; “birey için kişilik ne ise okul için iklim odur” şeklinde özetlemektedir.¹⁶

Okul atmosferinde algılanan güven, bağlılık ve iş birliği öğretmen, yönetici, öğrenci, veli ve okuldaki diğer personel olmak üzere okulun tüm üyelerini etkileyerek akademik başarı ve sosyal ilişkilerin bütünü kapsayan bir tesir meydana getirmektedir.¹⁷ Akademik başarının artmasında ve okuldaki disiplin sorunlarının azalmasında da okul iklimi önemli bir yer tutmaktadır.¹⁸ Okul iklimi, olumlu-olumsuz, açık-kapalı, pozitif-negatif gibi sıfatlarla değerlendirilmektedir ve okulun başarılı ve eğitimin etkili olabilmesi için okul ikliminin olumlu, açık, pozitif olması gerekmektedir.¹⁹

Olumlu bir iklime sahip okullarda bazı niteliklerin bulunması beklenmektedir. Bunlardan biri; olumlu bir okul ikliminde, okuldaki norm, değer ve beklentiler bireylerin sosyal, duygusal ve fiziksel güvenliğini ve sağlığını destekleyecek biçimde oluşturulur. İnsanlar birbirine saygı duyarlar. Öğrenciler, aileler ve eğitimciler ortak bir okul vizyonunu geliştirmek ve ona katkıda bulunmak için iş birliği içinde çalışırlar. Eğitimciler öğrenmeden elde edilecek fayda ve doyumunu ön plana çıkararak tutumları model alır ve uygularlar. Okul içerisindeki her birey okulun işleyişine katkıda bulunur.²⁰ Okula devam eden çocuk ve gençlerin ve ebeveynlerinin hayallerini ve isteklerini besler ve öğretmenlerin yaratıcılığını harekete geçirir. Ayrıca olumlu bir okul ikliminde öğrenciler kendi eylemlerinin sorumluluğunu almaya gönüllüdürler ve öz disiplin becerileri gelişmiştir.²¹ Öğrencilerin zorbalık ve şiddet içeren davranışlarına daha az rastlanmaktadır ve açık iklime sahip okullarda, akademik başarı ve motivasyon yüksektir.²²

Kapalı bir okul iklimi ise açık iklime sahip okulların tam tersi nitelikleri haizdir. Müdür ve öğretmenler rutinin dışına çıkarak eğitimde özgün ve yaratıcı uygulamalar denemekten kaçınırlar ve gereksiz meşguliyetlerle vakit geçirme eğilimindedirler. Bu tip okullarda idareciler etkisiz ve pasif bir liderlik sergilerler. Bu durum da öğretmenlerin hayal kırıklığı ve ilgisizliğini artırır. Kapalı okul ortamlarında öğretmen ve personelin mesleki doyumları zayıftır.²³ Kapalı okul ikliminin açık okul ikliminin zıddı özellikler sergilediği düşünüldüğünde bu tür okullarda, öğrencilerin kendilerini rahat, güvende hissetme, yaratıcı ve iş birliğine dayalı öğrenme eylemlerine gönüllülük, sorumluluk sahibi olma ve öz disiplini sağlama gibi konularda daha yetersiz olabilecekleri ayrıca akademik başarı ve motivasyonun da kapalı okul ikliminden olumsuz yönde etkileneyeceği söylenebilir.

14 Wayne N Welsh, “The Effects of School Climate on School Disorder”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 567/1 (2000), 89; Weihua Fan vd., “A Multilevel Analysis of Student Perceptions of School Climate: The Effect of Social and Academic Risk Factors: Student Perceptions of School Climate”, *Psychology in the Schools* 48/6 (Temmuz 2011), 632; Mary M. Mitchell vd., “Student and Teacher Perceptions of School Climate: A Multilevel Exploration of Patterns of Discrepancy”, *Journal of School Health* 80/6 (Haziran 2010), 272.

15 Temel Çalık vd., “School Climate in Creating Safe School: A Conceptual Analysis”, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 1/4 (Aralık 2011), 77.

16 Hoy vd., “Organizational Climate and Student Achievement”, 337.

17 Neslin İhtiyaroglu- Ayşe Ottekin Demireolat, “Analysis Of Relationships between School Climate, Teacher Effectiveness And Students’ School Commitment”, *International Online Journal of Educational Sciences* 8/4 (2016), 259.

18 Mitchell vd., “Student and Teacher Perceptions of School Climate”, 272.

19 Yunus Emre Sayan- Mustafa Tavukçuoğlu, “Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algılarının Akademik Özyeterlik ve Akademik Başarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 24/2 (Aralık 2020), 838.

20 John Larmer vd., *Setting the Standard for Project Based Learning: A Proven Approach to Rigorous Classroom Instruction* (Alexandria, VA: ASCD, 2015), 2-3.

21 H. Jerome Freiberg, *School Climate* (Hoboken: Routledge Falmer, 1999), 12-13.

22 İhtiyaroglu- Ottekin Demireolat, “Analysis Of Relationships between School Climate, Teacher Effectiveness And Students’ School Commitment”, 259.

23 Hoy vd., “Organizational Climate and Student Achievement”, 338.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden, örnekleme katılan öğrencilerin akademik motivasyon düzeyleri ile okul iklimi algı düzeyleri arasındaki ilişki incelemeye konu edildiği için ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini 2021-2022 eğitim öğretim yılında Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 719 öğrenci oluşturmaktadır. Evrendeki öğrencilerin tümüne ulaşmada yaşanabilecek zorluklar gözetilerek çalışmada, çok aşamalı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örneklem seçim tekniğine göre; öncelikle küme örnekleme tekniğinden faydalanılarak her sınıf düzeyi birer küme kabul edilmiş ve bu kümeler içerisinde de ikinci bir örnekleme tekniği olarak basit tesadüfi örneklem tekniğiyle rastgele öğrenciler seçilmiştir. Bu seçim yöntemi sonucunda çalışmanın örneklemini 425 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturan öğrencilere ait bazı demografik bilgiler Tablo-1.de gösterilmektedir.

Tablo 1: Örneklemin demografik özellikleri

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kız	314	73,9
	Erkek	111	26,1
Sınıf Düzeyi	1	86	20,2
	2	115	27,1
	3	135	31,8
	4	89	20,9
Öğretim Türü	1	230	54,1
	2	195	45,9
GANO	0-2.00	28	6,6
	2.00-3.00	205	48,2
	3.00-4.00	192	45,2
Mezun olunan lise	Düz lise/Anadolu Lisesi	78	18,4
	İHL/AlİHL	299	70,4
	Meslek Lisesi	20	4,7
	Diğer	28	6,6
(Konya'da) kaldıkları yer	Ailemle beraber yaşıyorum	209	49,2
	Yurtta kalıyorum	191	45,2
	Öğrenci evinde kalıyorum	19	4,5
	Diğer	5	1,2

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri, Vallerand tarafından geliştirilip Karataş ve Erden tarafından Türkçeye uyarlanan 'Akademik Motivasyon Ölçeği' ile Terzi tarafından geliştirilen 'Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği' aracılığıyla toplanmıştır.

Akademik Motivasyon Ölçeği: Çalışmada kullanılan ve Vallerend ve arkadaşları tarafından geliştirilen Akademik Motivasyon Ölçeği, 28 madde, üç boyut ve bu üç boyut altındaki yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek boyutları motivasyonsuzluk 4 madde, dışsal motivasyon 12 madde (dışsal motivasyonun üç alt boyutu; dışa bağlı düzenleme, içe yansıtma düzenlemesi, tanımlanmış düzenleme) ve içsel motivasyon 12 maddedir (içsel motivasyonun üç alt boyutu ise bilmek, başarı ve dürtüdür). Ancak ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları sırasında yapılan faktör analizinde, orijinal ölçekte içsel motivasyon boyutuna ait olan 27. Maddenin dışsal motivasyonun alt boyutlarından birinde çıkması nedeniyle bu madde ölçekten çıkarılmış ve Türkçeye uyarlanan ölçeğin 27 maddenin son hali oluşturulmuştur. Bu uyarlama neticesinde orijinal dilinde 12 madde olan içsel motivasyon boyutu Türkçeye uyarlanmış ölçme aracında 11 maddeden müteşekkildir.²⁴ Ölçeğin yedili likert tipindeki derecelendirmesi; “Hiç Uymuyor” (1), “Az Uyuyor” (2, 3), “Kısmen Uyuyor” (4), “Çok Uyuyor” (5, 6), “Tam Uyuyor” (7) şeklindedir. Ölçekte motivasyonsuzluk boyutunun Cronbach Alpha katsayısı .84, korelasyon katsayısı .38; dışsal motivasyon boyutunun Cronbach Alpha katsayısı .83, korelasyon katsayısı .53; içsel motivasyon boyutunun Cronbach Alpha katsayısı .87, korelasyon katsayısı .68 iken ölçeğin bütününde Cronbach Alpha katsayısı .97 ile ölçeğin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.²⁵

Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeği: Terzi'nin geliştirdiği ölçek; okula bağlılık, iletişim ve öğrenme ortamı olmak üzere üç boyut 17 maddeden oluşmaktadır. Okula bağlılık alt boyutu beş, iletişim boyutu ve öğrenme ortamı alt boyutları ise altışar maddedir. Okula bağlılık boyutunda Cronbach Alpha katsayısı, .75, iletişim boyutunda .86, öğrenme ortamı boyutunda .81, ölçeğin genelinde ise .90 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonları ise .34 ile .60 arasında değişmektedir.²⁶ Ölçek beşli likert tipinde; “Hiçbir Zaman” (1), “Nadiren” (2), “Bazen” (3), “Çoğunlukla” (4), “Her Zaman” (5) şeklinde düzenlenmiştir. Ölçeğin madde ortalamalarından 1,00-2,60 arası okul ikliminin negatif (kapalı), 2,61-3,40 orta düzey, 3,41-5,00 arası puanlar ise pozitif (açık) bir okul ikliminin olduğunu göstermektedir.²⁷

3.4. Veri Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS 25.0 programıyla analiz edilmiştir. Yapılacak testlerin türüne karar vermek için veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Akademik motivasyon ölçeğine ait çarpıklık değeri -0,392, basıklık değeri 0,144 iken okul iklimi ölçeğine ait çarpıklık değeri -0,677, basıklık değeri 0,680'dır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında olması normal dağılımı göstermektedir.²⁸ Söz konusu analiz neticesinde verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş ve bu yüzden çalışmada parametrik testler tercih edilmiştir.

4. Bulgular ve Yorumları

Araştırmanın ilk problemi olan; Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin akademik motivasyonlarının hangi düzeyde olduğunu test etmek üzere öğrencilerin akademik motivasyon ölçeği ve boyutlarından aldıkları ortalama puanlar incelenmiştir. Puan ortalamaları aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Akademik motivasyon ölçeği puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

	N	Ortalama	Standart Sapma
Motivasyonsuzluk	425	2,25	1,48
Dışsal Motivasyon	425	4,65	1,19
İçsel Motivasyon	425	4,96	1,23

24 Hakan Karataş- Münire Erden, “Akademik Motivasyon Ölçeğinin Dilsel Eşdeğerlik, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *e-Journal of New World Sciences Academy* 7/4 (2012), 993.

25 Karataş- Erden, “Akademik Motivasyon Ölçeğinin Dilsel Eşdeğerlik, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, 995-997.

26 Ali Rıza Terzi, “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeğinin Geliştirilmesi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 4/4 (Kasım 2015), 113.

27 Terzi, “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeğinin Geliştirilmesi”, 115.

28 Soleman H. Abu-Bader, *Using Statistical Methods in Social Science Research: With a Complete SPSS Guide* (Oxford: Oxford University Press, 2021), 140.

Toplam	425	4,42	,82
--------	-----	------	-----

Akademik motivasyon ölçeği 7'li likert tipinde bir ölçme aracıdır. Buna göre; her bir öğrencinin ölçekten alabileceği maksimum ortalama puan 7'dir. Çalışmaya katılan 425 öğrencinin akademik motivasyon ortalama puanları 4,42 olarak bulunmuştur. Bu durumda örneklem grubundaki öğrencilerinin ortalamanın üzerinde bir akademik motivasyon düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Akademik motivasyon ölçeğinin boyutlarından alınan puanlara bakıldığında, içsel motivasyonun 4,96 ile en yüksek ortalama puanına sahip olduğu, bunu 4,65 ile dışsal motivasyonun takip ettiği ve en düşük ortalamanın 2,25 ile motivasyonsuzluk boyutunda olduğu görülmektedir. İçsel motivasyon, bireyin merak, ilgi, keşfetme ve öğrenmeye yönelik arzusu gibi içsel nedenlerden öğrenmeyi harekete geçiren bir unsur olduğundan öğrenmenin niteliğini artırmaktadır. Örneklem grubundaki öğrencilerin içsel motivasyonlarının ortalamanın üzerinde olması öğrenmeyi ödül, pekiştirici gibi dış etkenlerden bağımsız kılması bakımından önemli bir sonuçtur. Benzer şekilde motivasyonsuzluk boyutunun en düşük puana sahip olması öğrencilerin içsel veya dışsal sebeplerle akademik motivasyonlarının güçlü olmasına işaret etmektedir.

Örneklem grubuna katılan öğrencilerin okul iklimi ve boyutlarından aldıkları ortalama puanlar ise şöyledir:

Tablo 3: Okul iklimi ölçeği puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

	N	Ortalama	Standart Sapma
Okula Bağlılık	425	3,75	,93
İletişim	425	3,61	,84
Öğrenme Ortamı	425	3,66	,80
Okul İklimi Ölçeği Toplam	425	3,67	,75

Okul iklimi ölçeğinde 3,41 ile 5,00 arası puanlar açık (pozitif) bir okul ikliminin varlığına işaret etmektedir. Öğrencilerin hem okul iklimi ölçeği boyutlarında hem de ölçeğin toplamında aldıkları puanlara bakıldığında okul iklimi algılarının (3,67) olumlu yönde olduğu görülmektedir. Okul iklimi ölçeğinin boyutlarından alınan puanlara bakıldığında okula bağlılık boyutu ortalaması 3,75 en yüksek ortalama puanla ilk sıradayken bunu 3,66 ortalama puanla öğrenme ortamı boyutu takip etmektedir. Okul iklimi ölçeği boyutları içerisinde en düşük ortalama 3,61 puan ile iletişim boyutu olmuştur. Ancak tüm boyutlardan alınan ortalama puanlar pozitif bir okul ikliminin varlığını göstermektedir.

Örnekleme katılan İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin akademik motivasyon düzeyi ile okul iklimi algısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı da basit doğrusal korelasyon ile test edilmiştir ve buna dair sonuç aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Akademik motivasyon ve okul iklimi ile alt boyutları arasındaki ilişkiye dair istatistikler

	Okula Bağlılık	İletişim	Öğrenme Ortamı	Okul İklimi Toplam	Motivasyonsuzluk	Dışsal Motivasyon	İçsel Motivasyon	Akademik Motivasyon Toplam
Okul İklimi	Okula Bağlılık	1						
	İletişim	,558**	1					
	Öğrenme Ortamı	,665**	,719**	1				
	Okul İklimi Toplam	,841**	,875**	,908**	1			
Akademik Motivasyon	Motivasyonsuzluk	-,577**	-,453**	-,514**	-,586**	1		
	Dışsal Motivasyon	,285**	,211**	,209**	,267**	-,192**	1	

İçsel Motivasyon	,541**	,429**	,421**	,529**	-,514**	,468**	1
Akademik Motivasyon Toplam	,361**	,278**	,256**	,340**	-,172**	,882**	,777**

*p<.05 **p<.01

Akademik motivasyon ile okul iklimi algısı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=.340$ $p=.000<.05$). Ölçeklerin alt boyutlarındaki korelasyona bakıldığında ise Okul iklimi Ölçeğinin alt boyutları arasında en düşük korelasyon ($r=.558$ $p=.000<.05$) okula bağlılık ve iletişim arasında iken en yüksek korelasyon ($r=.719$ $p=.000<.05$) ise iletişim ve öğrenme ortamı boyutları arasındadır ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkiyi göstermektedir. Akademik Motivasyon Ölçeği boyutları içerisinde en düşük korelasyon ($r=-.192$ $p=.000<.05$) motivasyonsuzluk ve dışsal motivasyon arasında, düşük düzeyde negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. AMÖ boyutları arasında en yüksek korelasyon ise ($r=-.514$ $p=.000<.05$) motivasyonsuzluk ile içsel motivasyon arasında orta düzeyde negatif yöndedir. Okul iklimi ve akademik motivasyon boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise en düşük korelasyonun ($r=.209$ $p=.000<.05$) öğrenme ortamı ve dışsal motivasyon arasında anlamlı fakat düşük düzeyde olduğu görülmektedir. En yüksek korelasyon motivasyonsuzluk ve okula bağlılık boyutları arasında ($r=-.577$ $p=.000<.05$) negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiyle sağlanmıştır. Bu sonuç, motivasyonun bulunmaması halinde okula bağlılığın da mevcut olma olasılığının düştüğüyle yorumlanabilir.

Araştırmanın diğer bir problemi olan; 'Öğrencilerin fakülteyi tercih etme nedenlerine göre akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?' sorusuna yönelik olarak öncelikle fakülteyi tercih nedeni ile akademik motivasyon arasında bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Buna yönelik betimsel analiz ve One Way-Anova analizi sonucu aşağıdaki gibidir:

Tablo 5: Öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedenine göre Akademik Motivasyon düzeylerine ilişkin istatistik

Değişken	N	%	AMÖ Ort.	F	p	Tukey
Mesleğe olan ilgim	115	27,1	4,53			
Üniversiteye giriş sınavında puanımın bu bölüme yetmesi	50	11,8	4,30			
Anne babamın tavsiye/yönlendirmesi	40	9,4	4,06	2,644	,016	3-1 ve
İslami İlimler Fakültesi'ni Tercih Nedeni						4
İş bulma/atanma imkanının yüksek olması	67	15,8	4,57			
Bu alanın benim kişilik özelliklerime uygun olması	76	17,9	4,31			
Ailem bu şehirde yaşadığı için	56	13,2	4,54			
Diğer	21	4,9	4,39			

Çalışmaya katılan öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedenleri arasında en yüksek oranda (%27,1) mesleğe olan ilgi seçeneğinin (N=115) bulunduğu, bunu %17,9 oranla bu alanın benim kişilik özelliklerime uygun olması (N=76) seçeneğinin izlediği görülmektedir. En düşük oranda ise (%4,9) diğer (N=21) seçeneğinin ardından %9,4 oranla anne babamın tavsiye/yönlendirmesi (N=40) seçeneği bulunmaktadır. Buradan yola çıkılarak öğrencilerin fakülteyi daha çok kendi istekleriyle ve beklentileriyle örtüştüğünden tercih ettikleri söylenebilir. Fakülteyi tercih nedenlerine göre akademik motivasyon ölçeğinden aldıkları puanlar arasında en yüksek olan, iş bulma/atanma imkanının yüksek olması (4,57) nedeniyle fakülteye gelen öğrencilere aitken en düşük puan ise anne babasının tavsiye veya yönlendirmesiyle (4,06) fakülteyi tercih eden öğrencilerindir. Her iki seçenek

de dışsal motivasyonu harekete geçiren unsurlar olarak görünse de anne babanın arzusuna yönelik tercihin öğrencilerin kendi gerekçelendirmelerine dayanmaması nedeniyle motivasyonu düşürdüğü söylenebilir. Değişkenler arasındaki farklılığa bakıldığında öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedeni ile akademik motivasyon ölçeğinden aldıkları puan arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p=,016<,05$). Farklılığın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey testinde ise farklılığın, anne babanın tavsiye/yönlendirmesi ile mesleğe olan ilgi ve iş bulma-atanma imkanının yüksek olması grupları arasında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın dördüncü problemi içerisinde öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedenleri ile algıladıkları okul iklimi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? sorusu da yer almaktadır. Bu soruya ilişkin analiz sonuçları şöyledir:

Tablo 6: Öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedenine göre Akademik Motivasyon düzeylerine ilişkin istatistik

Değişken	N	%	Ort.	F	p	Tukey
Mesleğe olan ilgim	115	27,1	3,96	12,031	,000	1 ve 2,3,4,7
Üniversiteye giriş sınavında puanımın bu bölüme yetmesi	50	11,8	3,33			2 ve 1, 5,6
Anne babamın tavsiye/yönlendirmesi	40	9,4	3,19			3 ve 1,5,6
İş bulma/atanma imkanının yüksek olması	67	15,8	3,55			4 ve 1
Bu alanın benim kişilik özelliklerime uygun olması	76	17,9	3,87			5 ve 2,3,7
Ailem bu şehirde yaşadığı için	56	13,2	3,79			6 ve 2,3,7
Diğer	21	4,9	3,67			7 ve 1,5,6

Örnekleme katılan öğrencilerin fakülteyi tercih nedenlerine göre okul iklimi ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın (3,96) mesleğe olan ilgim seçeneğini işaretleyen öğrencilere, en düşük ortalamanın ise (3,19) anne babasının tavsiye/yönlendirmesiyle fakülteyi tercih ettiğini belirten öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Hem akademik motivasyon ölçeğinde hem de okul iklimi ölçeğinde anne babamın tavsiye yönlendirmesi seçeneğini işaretleyen öğrencilerin en düşük ortalamalara sahip olması, kendi tercihleri dışında bir nedenle fakülteyi tercih etmenin olumsuz etkisine işaret etmektedir. Öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih nedenleri ile okul iklimi ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p=,000<,0,5$). Gruplara göre farklılığın kaynağı Tablo-6'da görülmektedir.

Bu çalışmada yer alan; 'öğrencilerin mezun olduktan sonra seçmek istedikleri meslek ile akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?' şeklindeki problem durumunu tespit etmek amacıyla öncelikli olarak öğrencilerin seçmek istedikleri meslek ile akademik motivasyon ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki farklılığı tespit etmek için ANOVA testi uygulanmıştır. Söz konusu analiz sonuçları Tablo-7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: Öğrencilerin mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri mesleklere göre akademik motivasyon düzeylerine ilişkin istatistikler

Değişken	N	%	AMÖ Ort.	F	p	Tukey
Öğretmenlik	222	52,2	4,48			1 ve 4,5
DİB'na bağlı din hizmetleri (Müftü, imam, müezzin,	79	18,6	4,46			

		vaiz/vaize, Kur'an kursu öğreticisi)			2 ve 4,5		
Mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek	Akademisyenlik/Lisansüstü çalışma	76	17,9	4,64	11,144	,000	3 ve 4,5
	Çalışmayı düşünmüyorum	15	3,5	3,56			
	Mezuniyet alanım dışında çalışmak istiyorum	33	7,8	3,82			
							5 ve 1,2,3

Yüksek din öğretimi öğrencileri Selçuk Üniversitesi örneklemini içerisindeki öğrencilerin %52,2 (N=222) gibi yüksek bir oranla öğretmenlik mesleğine yönelmek istedikleri, bunu sırasıyla din görevliliği ve akademisyenliğin takip ettiği görülmektedir. Örneklemden öğrencilerin %7,8'i (N=33) fakülte alanı dışında görev almayı tercih ederken öğrencilerin %3,5'i (N=15) de herhangi bir mesleğe yönelmeyi tercih etmemektedir. Yönelmek istenilen mesleklere göre akademik motivasyon ölçeğinden alınan puanlara bakıldığında en yüksek ortalamanın akademisyenliğe/lisansüstü çalışmaya yönelmeyi (4,64) düşünen öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Bu sonuç, lisansüstü çalışma ve bu alandaki hizmetlerde görev almak, yoğun ilgi, öğrenme isteği ve motivasyon gerektirdiğinden olağan karşılanmaktadır. En düşük akademik motivasyona ise 'çalışmayı düşünmüyorum' (3,56) seçeneğini işaretleyen öğrencilerde rastlanmaktadır. Akademik motivasyonun, herhangi bir mesleğe hazırlanmanın yanı sıra bilgi edinme, kendini geliştirme arzusu gibi nedenlerle de ilişkili olduğu düşünülebilir ancak çalışmadan elde edilen bu bulgu, öğrencilerin motivasyon düzeylerini sonuç odaklı bir düşünce biçiminin etkilediğini göstermektedir yahut bu bulgu, yüksek din öğretiminin istihdam alanları içerisindeki bir mesleğe belirgin bir yönelim göstermenin motivasyonu olumlu yönde etkilediğinin göstergesi de kabul edilebilir.

Öğrencilerin mezun olduktan sonra seçmek istedikleri meslek ile akademik motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p=,000<,05$). Bu farklılık, öğretmenlik, Diyanet İşleri Başkanlığı'na (DİB) bağlı din görevliliği ve akademisyenlik tercih edenler ile çalışmayı düşünmeyenler ve mezuniyet alanı dışında çalışmak isteyenler arasında ortaya çıkmıştır. Hem meslek seçimine göre akademik motivasyon ölçeğinden alınan puanlar hem de ortalama puanlar arasındaki farka ilişkin bulgular, yüksek din öğretimi sırasında yönelmek istenilen mesleğe ilişkin tercihin akademik motivasyonu etkileyen bir husus olduğunu düşündürmektedir.

Öğrencilerin mezun olduktan sonra seçmek istedikleri meslek ile okul iklimi algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik istatistikler ise şöyledir:

Tablo 8: Öğrencilerin mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri mesleklere göre okul iklimi düzeylerine ilişkin istatistikler

Değişken	N	%	Oİ Ort.	F	p	Tukey	
Mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek	Öğretmenlik	222	52,2	3,73	13,567	,000	1 ve 5
	DİB'e bağlı din hizmetleri (Müftü, imam, müezzin, vaiz/vaize, Kur'an kursu öğreticisi)	79	18,6	3,73			2 ve 5
	Akademisyenlik/Lisansüstü çalışma	76	17,9	3,86			3 ve 5
	Çalışmayı düşünmüyorum	15	3,5	3,43			
	Mezuniyet alanım dışında çalışmak istiyorum	33	7,8	2,84			5 ve 1,2,3

Öğrencilerin mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri mesleklere göre okul iklimi ölçeğinden aldıkları puanlara bakıldığında en yüksek ortalamanın (3,86) akademisyenlik/lisansüstü çalışmaya yönelmek istediğini belirten öğrencilere ait olduğu,

en düşük ortalama ise (2,84) mezuniyet alanı dışında çalışmak isteyen öğrencilerdir. Mezuniyet alanım dışında çalışmak istiyorum seçeneğini tercih eden öğrencilerin okul iklimi de diğer gruplar gibi pozitif değil orta düzeydedir. Hem öğrenme arzu ve motivasyonu yüksek hem de öğrenme ortamı, okula bağlılık, iletişim gibi okul ikliminin alt boyutlarına ilişkin algıları yüksek olan öğrencilerin akademisyenlik ve lisansüstü çalışmaya yönelmeyi tercih etmesinden yola çıkılarak, geleceğe yönelik hedef ve arzuların motivasyon ve algılanan iklim üzerinde belirgin bir tesiri olduğu söylenebilir.

Örneklem grubunun mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek ile okul iklimi algıları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=,000<,05$). Bu anlamlı farklılığın, mezuniyet alanı dışında çalışmak isteyenlerle öğretmenlik, DİB'e bağlı din hizmetlerinde görev almak isteyen ve akademisyenlik tercih eden öğrenci grupları arasından doğduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada cevap aranan problemlerden bir diğeri; 'öğrencilerin mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inançlarına göre akademik motivasyonları ve okul iklimi algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?' sorusudur. Öncelikle öğrencilerin mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik düşünceleri ile akademik motivasyonları arasındaki farklılık analiz edilmiştir.

Tablo 9: Öğrencilerin mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inançları ile akademik motivasyon düzeyleri arasındaki farka ilişkin istatistikler

Değişken	N	%	AMÖ Ort.	F	p	Tukey	
Mezun olduktan sonra görev alabileceğine yönelik inanç	Evet	212	49,9	4,59	7,993	,000	1 ve 2,3,4
	Emin değilim	188	44,2	4,30			
	Hayır	17	4,0	4,04			
	Çalışmayı düşünmüyorum	8	1,9	3,72			

Araştırmaya katılan öğrencilerin, 'mezun olduktan sonra görev alabileceğinizi düşünüyor musunuz?' Sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin betimsel analize bakıldığında; öğrencilerin %49,9'u (N=212) mezun olduktan sonra görev alabileceğini düşünmekteyken, %4'ü (N=17) görev alamayacağına inanmaktadır. Öğrencilerin %44,2'sinin (N=188) görev alıp alamayacağı yönünde şüphe duyduklarına ilişkin bulgu da dikkat çekmektedir.

Mezun olduktan sonra görev alabileceğine yönelik inançlarına göre akademik motivasyon ölçeği ortalaması en yüksek grubu (4,59), görev alabileceğine inanan öğrenciler, en düşük ortalamaya sahip grubu ise öncelikle çalışmayı düşünmeyenler (3,72) ve ardından görev alabileceğine inanmayan öğrenciler (4,04) oluşturmaktadır. Mezuniyet sonrasında bir göreve atanma inancı öğrencilerin motivasyonunu arttıran bir unsurdur. Bu durum üzerinde gerek öğretmenlik alan bilgisi sınavlarında gerekse din hizmetleri sınavlarında fakültekteki derslerin içeriğiyle karşılaşılmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç durumları ile akademik motivasyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=,000<,05$). Bu farklılık görev alabileceğine inanan öğrencilerin ortalamasıyla emin olmayan, görev alacağına inanmayan ve çalışmayı düşünmeyen öğrenciler arasındaki farktan kaynaklanmaktadır.

Araştırma problemi içerisinde mezun olduktan sonra görev alabileceğine yönelik inanç ile okul iklimi algıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı da yer almaktadır. Buna ilişkin istatistikler Tablo-10'daki gibidir.

Tablo 10: Öğrencilerin mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inançları ile akademik motivasyon düzeyleri arasındaki farka ilişkin istatistikler

Değişken	N	%	Oİ Ort.	F	p	Tukey	
Mezun olduktan sonra görev	Evet	212	49,9	3,89	13,644	,000	1 ve 2,3
	Emin değilim	188	44,2	3,48			
	Hayır	17	4,0	3,17			

alabileceğine yönelik inanç	Çalışmayı düşünmüyorum	8	1,9	3,58
-----------------------------	-------------------------------	----------	------------	-------------

Görev alabileceklerine yönelik inançlarına göre okul iklimi algısı en yüksek olan grubun mezuniyet sonrası mezuniyet alanında görev alabileceğine inanan öğrencilere ait olduğu görülmektedir (3,89). En düşük puana sahip grup ise (3,17) mezun olduktan sonra görev alabileceğine inanıyor musunuz sorusuna hayır cevabını veren öğrencilerden oluşmaktadır.

Mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç durumları ile akademik motivasyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p=,000<,05$). Bu farklılığın kaynağı mezun olduktan sonra görev alabileceğine inanan öğrencilerle bundan emin olmayan ve görev alabileceğine inanmayan öğrenciler arasındadır. Yüksek din öğretimi görmekte olan öğrencilerin mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek kadar bu meslek alanında görev alabileceğine inanıp inanmamalarına ilişkin durumları da onların akademik motivasyon düzeylerini ve okul iklimine yönelik algılarını etkilemektedir. Bu durum, yüksek din öğretiminden beklentilerin meslek sahibi olma ve istihdama odaklı oluşuna işaret sayılabilir.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmada örnekleme katılan öğrencilerin akademik motivasyon ölçeği ve boyutlarından aldıkları ortalama puanlar incelenmiş, bunun neticesinde akademik motivasyon düzeylerinin ortalamanın üzerinde olduğu ($\bar{x}=4,42$) tespit edilmiştir. Bu ortalama Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi'nde 330 öğrenci örnekleminde yapılan çalışmada elde edilen puanla aynıdır ($\bar{x}=4,42$).²⁹ Özbek'in Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 343 öğrencinin katıldığı çalışmada ise öğrencilerin akademik motivasyon puan ortalamaları, 4,95 bulunmuştur.³⁰ Ancak bu çalışmada elde edilen sonuçlardan daha yüksek ortalamaların bulunduğu araştırma sonuçlarına da rastlanmaktadır. Bu çalışmalardan birinde, Uşak Üniversitesi'nin farklı fakültelerinden öğrencilerin dahil olduğu örnekleme akademik motivasyon ortalamaları 5,17 bulunurken,³¹ diğer bir çalışmada Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi pedagojik formasyon öğrencilerinin akademik motivasyon düzeyleri 5,25 olarak tespit edilmiştir.³² Üniversite öğrencilerinin akademik motivasyonlarına dair yapılan çalışmaların hepsinde, öğrencilerin akademik motivasyon düzeylerinin ortalamanın üzerinde olması dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmanın sonuçları benzer çalışmalarla uyum göstermektedir.

Araştırmanın ikinci problemi olan; "örneklem grubundaki öğrencilerin okul iklimi algıları ne düzeydedir?" Sorusuna yönelik yapılan analizlerde ise okul iklimi algılarının ($\bar{x}=3,67$) açık (pozitif) olduğu tespit edilmiştir. Sayan ve Tavukçuoğlu altı farklı üniversitenin İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinden seçtikleri örnekleme yaptıkları çalışmada Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin okul iklimi algılarının 3,12 puan ortalamasıyla orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.³³ Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin okul iklimi algıları üzerine yapılan çalışmaların hepsinde okul iklimi orta düzeyde bulunmuştur.³⁴ Bu sonuç, örneklem grubumuzdaki öğrencilerin okul iklimi algılarının diğer yüksek din öğretimi öğrencileri ve farklı fakültelerdeki öğrencilere oranla daha olumlu olduğunu göstermektedir. Pozitif bir okul ikliminin oluşumunda etkili olan öğrenme ortamı ve iletişim gibi hususların, eğitim öğretim olanakları ve öğrenci-akademisyen ilişkisi vb. değişkenlerle açıklanabildiği düşünüldüğünde açık bir okul iklimi yaratmada etkin olarak faktörlerin örneklem grubunda diğer çalışmalara kıyasla daha baskın olduğu söylenebilir.

29 Ali Rıza Terzi- Nihat Uyangör, "The Relation between Prospective Teachers' Perceptions of Academic Motivation and the School Climate They Perceive", *Journal of Current Researches on Social Sciences* 7/4 (2017), 190.

30 Oğuz Özbek, "Akademik Motivasyon ve Okul İmajı İlişkisi", *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi* 6/2 (Ocak 2019), 155.

31 Makbule Hürmet Çetinel- Sinan Gürcüoğlu, "Pandemi Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi", *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 9/1 (Ocak 2022), 6.

32 Hande Çelik, "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları ve Okul İklimi İlişkisi", *The Journal of Academic Social Sciences* 48/48 (Ocak 2017), 427.

33 Sayan- Tavukçuoğlu, "Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algılarının Akademik Özyeterlik ve Akademik Başarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", 845.

34 Çelik, "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları ve Okul İklimi İlişkisi", 427; Terzi- Uyangör, "The Relation between Prospective Teachers' Perceptions of Academic Motivation and the School Climate They Perceive", 190; Aslı Gündoğan- Seval Koçak, "Öğretmen Adaylarının Okul İklimi Algıları ile Akademik Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Sakarya University Journal of Education* (Aralık 2017), 645.

Örneklem grubunda yer alan öğrencilerin akademik motivasyon ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkide motivasyonsuzluk alt boyutu ile okul ikliminin tüm boyutları arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Terzi ve Uyangör'ün araştırmasında da motivasyonsuzluk ile iletişim ve okula bağlılık arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunurken, öğrenme ortamı açısından negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir.³⁵ Bu sonuç, araştırmamızla uyumludur.

Araştırma problem durumuyla ilgili olarak öğrencilerin fakülteyi tercih etme nedenleri ile akademik motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için öğrencilerin fakülteyi tercih nedenlerine ilişkin betimsel analizlere de yer verilmiş ve burada, öğrencilerin en yüksek oranda mesleğe olan ilgim (%27,1) ve bunu takiben bu alanın benim kişilik özelliklerime uygun olması (%17,9) seçeneğini tercih etmiş oldukları görülmüştür. Bu sonuç, örneklem grubundaki öğrencilerin kendi istek ve arzuları doğrultusunda yüksek din öğretimine yönelim gösterdiklerine işaret etmektedir. Öğrencilerin yüksek din öğretimi kurumlarını kendi istek ve arzularıyla tercih edip etmediklerine yönelik inceleme pek çok araştırmada yapılmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir. Sayan'ın altı farklı üniversitede yüksek din öğretimi görmekte olan öğrenciler örneğinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %67,3'ü,³⁶ Taştekin'in üç üniversitenin İlahiyat Fakültesi örneğinde yaptığı çalışmada da öğrencilerin %73,4'ü,³⁷ Uçar'ın İnönü Üniversitesi örneğinde yaptığı çalışmasında da öğrencilerin %86,3'ü İlahiyat Fakültesi'ni isteyerek seçtiklerini belirtmişlerdir.³⁸ Algur ve Özasma'nın farklı seçeneklerle fakülteye yönelim nedenlerini incelediği çalışmada ise "alana olan ilgi ve istek" (%35) ve "din eğitimi almak" (%21,4) en çok tercih edilen seçenekler olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁹ Kirman ve Demir'in çalışmasında ise mezuniyet sonrası iş imkanları (%33,9) öğrencilerin İlahiyat Fakültesi'ni tercih etmesinde en etkili faktör olarak tespit edilirken,⁴⁰ çalışmamızda benzer bir seçenek olan iş bulma/atanma imkanının yüksek olması (%15,8) daha az tercih edilmiştir. Söz konusu araştırmaların pek çoğunda sınav puanının uygun olması, çevre etkisi, atanma imkanının yüksek olması gibi etkenlerden daha çok, öğrencilerin alanla ilgili öğrenmeye ve din eğitimi alanındaki mesleklere yönelik ilgi ve isteklerinin ilk sıralarda bulunması yüksek din öğretiminin niteliği ve geleceği açısından ümit vaad etmektedir. Söz konusu sonuç, öğrencilerin içsel motivasyonlarla yüksek din öğretimine yönelmeleri bakımından da olumlu yorumlanabilir. Öğrencilerin fakülteyi tercih nedenleri ile akademik motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Aynı şekilde fakülteyi tercih nedenleri ile okul iklimi arasında da anlamlı bir farklılık vardır. Yüksek öğretim öğrencilerinin akademik motivasyonları ve okul iklimi düzeyleri ile öğrenim gördükleri fakülteyi tercih nedenleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak bu çalışmada elde edilen, anne babamın tavsiye/yönlendirmesi seçeneğini işaretleyen öğrencilerin hem akademik motivasyon hem de okul iklimi ölçeğinde en düşük puan ortalamasına sahip olması, öğrencilerin kendi tercihleri dışında bir nedenle fakülte tercihi yapmasının olumsuz etkisine işaret ettiği söylenebilir. Üniversite tercihi konusunda, öğrenciler kimi zaman anne babaların yönlendirmesine ihtiyaç duysalar da bu yönlendirmenin, bireyin ilgi ve ihtiyaçlarının gözetilerek yapılmasının önem arz ettiğini göstermektedir. Bütün yüksek öğretim alanlarında olduğu gibi yüksek din öğretiminde de öğrencinin ilgi, istek ve merakı öğrenme-öğretme sürecinin verimliliğini arttıracak bir husus olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmada öğrencilerin mezun olduklarında yönelmek istedikleri meslek ile akademik motivasyonları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bilindiği üzere, yüksek din öğretimi mezunu öğrenciler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve İmam Hatip Okulları meslek dersleri öğretmenliği, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı alanlarda din hizmetleri gibi geniş bir alanda istihdam edilmektedir. Bu istihdam alanlardan birine yönelimin akademik motivasyon düzeyini etkileyip etkilemediğine yönelik analizler sonucunda, öğrencilerin mezun olduktan sonra seçmek istedikleri meslek ile akademik motivasyonları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş

35 Terzi- Uyangör, "The Relation between Prospective Teachers' Perceptions of Academic Motivation and the School Climate They Perceive", 192.

36 Yunus Emre Sayan, *Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algıları Üzerine Bir Araştırma* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020), 217.

37 Osman Taştekin, "Yeni Kurulan İlahiyat Fakültelerinin Öğrenme Ortamına Yönelik Öğrenci Algıları -Şırnak, Erzincan ve Iğdır Örneği-", *Usul İslam Araştırmaları* 19/19 (Haziran 2013), 162.

38 Recep Uçar, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Aralık 2017), 143.

39 Hüseyin Algur- Halil İbrahim Özasma, "Öğrencilerin Gözüyle Yüksek Din Öğretimi (Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği)", *Dini Araştırmalar* 23/59 (Aralık 2020), 408.

40 Mehmet Ali Kirman- Rıdvan Demir, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği", *Antakiyat/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2018), 8.

ayrıca akademisyenlik/lisansüstü çalışma yapmak isteyen öğrencilerin en yüksek akademik motivasyona sahip grup oldukları tespit edilmiştir. Aynı şekilde örneklem grubundaki öğrencilerin mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek ile okul iklimi algıları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuş olup, en yüksek okul iklimi algısına sahip öğrencileri mezun olduktan sonra akademisyenliğe ve/veya lisansüstü çalışmaya yönelecek öğrencilerin oluşturduğu görülmüştür. Buradan yola çıkılarak söz konusu sonucun, akademisyenlik ve lisansüstü çalışmaya yönelen öğrencilerin, bu çalışma ve meslek için gerekli olduğu düşünülen yüksek motivasyon ve olumlu bir öğrenme iklimi algısı gibi şartları taşımalarının beklentileriyle uyumlu olduğu söylenebilir. Literatürde, akademik motivasyon ve okul iklimi algısı ile yüksek öğretim öğrencilerinin meslek yönelimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırma bulunmamakla birlikte çalışmadan elde edilen betimsel veriler karşılaştırıldığında; Erdoğan'ın, Sayan'ın ve Korkmaz'ın çalışmalarında da yüksek din öğretimi öğrencilerinin öncelikli olarak tercih ettikleri meslek grubunun öğretmenlik olduğu dikkat çekmektedir.⁴¹ Yüksek din öğretimi öğrencilerinin imamlık, vâiz/vâizelik, Kur'an kursu öğreticiliği gibi Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı din hizmetlerine daha az yönelim göstermelerinin nedenlerinin araştırılması gerekmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç durumlarına göre akademik motivasyon ve okul iklimi ölçeğinden aldıkları puan ve bunlar arasındaki fark da incelenmiştir. İlgili soruya ilişkin betimsel analiz sonucunda öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı (%49,9) görev alabileceğini düşünmekteyken, bunu takiben büyük oranda öğrencinin (%44,2) 'emin değilim' seçeneğini işaretledikleri buna karşın yalnızca %4'ünün görev alabileceğine inanmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte görev alabileceğine inanan öğrenciler hem akademik motivasyon ölçeğinden ($\bar{x}=4,59$) hem de okul iklimi ölçeğinden ($\bar{x}=3,89$) en yüksek puanı alan grup olmuştur. Her iki ölçekle mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inançları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Mezun olduktan sonra görev alabileceğine inananların akademik motivasyonu ve okul iklimi algısının yüksek olmasından hareketle, öğrencilerin fakülteadaki motivasyon ve olumlu algılarının mesleğe ve alana duydukları ilginin yanı sıra istihdam beklentisi yönünde de etkilendiği düşünülebilir.

İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin akademik motivasyonları ve algıladıkları okul iklimi ilişkisini tespit etmeyi amaçlayan çalışmanın genel sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin akademik motivasyon düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu, buldukları fakültenin okul iklimini ise açık (pozitif) olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu durum, eğitim öğretimin sürecini ve sonucunu olumlu etkileyecek dolayısıyla yüksek din öğretiminde niteliği arttıracak bir unsur olarak görülmektedir. Öğrencilerin İslami İlimler Fakültesi'ni tercih etme nedenleri, mezun olduktan sonra yönelmek istedikleri meslek ve mezun olduktan sonra görev alabileceklerine yönelik inanç durumları değişkenleriyle akademik motivasyon ve okul iklimi algıları arasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Buna ilişkin olarak betimsel analizler de incelendiğinde, öğrencilerin tercih nedeni daha çok içsel motivasyon odaklı olduğunda ve öğrenciler mezun olduktan sonra görev alabileceklerine inandıklarında hem motivasyon düzeylerinin yükseldiği hem de okul iklimini daha pozitif algıladıkları görülmüştür. Öğrencilerin bölüm seçiminde ilgi, yetenek ve isteklerinin ebeveynler ve eğitimciler tarafından gözetilmesi gerektiği bir kez daha doğrulanmıştır. Bu sonuç, yüksek din öğretimi özelinde incelendiğinde, din eğitimi ve öğretiminde sevgi ve ilginin önemli olduğu düşünülmelidir. Ayrıca öğretim sürecinde de ilgi, sevgi ve motivasyonu artıracak nitelikte destekleyici faaliyetler öğretim üyeleri tarafından yürütülmelidir. Yüksek din öğretimi öğrencilerinin yaklaşık yarısına yakının mezun olduktan sonra görev alınamayacaklarından emin olmadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin mezuniyet sonrası istihdam beklentileri ve bunu etkileyen faktörlerin de ayrı araştırmalarla incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

41 İrfan Erdoğan, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Mesleki Kaygıları Arasındaki İlişki", *Eskiye* 45 (Eylül 2021), 806; Sayan, Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algıları Üzerine Bir Araştırma, 220; Mehmet Korkmaz, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği", *Bilimname* 18 (2010), 192.

Kaynakça

- Abu-Bader, Soleman H. *Using Statistical Methods in Social Science Research: With a Complete SPSS Guide*. Oxford: Oxford University Press, 3. Basım, 2021.
- Akbaba, Sırrı. "Eğitimde Motivasyon". *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (2006), 343-361.
- Alderman, M. Kay. *Motivation for Achievement: Possibilities for Teaching and Learning*. Mahwah, N.J.: Erlbaum, 2. Basım, 2004.
- Algur, Hüseyin- Özasma, Halil İbrahim. "Öğrencilerin Gözüyle Yüksek Din Öğretimi (Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Örneği)". *Dini Araştırmalar* 23/59 (Aralık 2020), 397-424. <https://doi.org/10.15745/da.805862>
- Bacanlı, Hasan- Sahinkaya, Ozlem. "The Adaptation Study of Academic Motivation Scale into Turkish". *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 12 (2011), 562-567. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.02.068>
- Çalık, Temel vd. "School Climate in Creating Safe School: A Conceptual Analysis". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 1/4 (Aralık 2011), 73-84. <https://doi.org/10.14527/C1S4M8>
- Çelik, Hande. "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyonları ve Okul İklimi İlişkisi". *The Journal of Academic Social Sciences* 48/48 (Ocak 2017), 422-434. <https://doi.org/10.16992/ASOS.12434>
- Çetinel, Makbule Hürmet- Gürcüoğlu, Sinan. "Pandemi Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi". *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi* 9/1 (Ocak 2022), 1-14. <https://doi.org/10.17541/optimum.960301>
- Deci, Edward L. vd. "Motivation and Education: The Self-Determination Perspective". *Educational Psychologist* 26/3-4 (Haziran 1991), 325-346. <https://doi.org/10.1080/00461520.1991.9653137>
- Erdoğan, İrfan. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Mesleki Kaygıları Arasındaki İlişki". *Eskiyeni* 45 (Eylül 2021), 797-818. <https://doi.org/10.37697/eskiyeni.954088>
- Fan, Weihua vd. "A Multilevel Analysis of Student Perceptions of School Climate: The Effect of Social and Academic Risk Factors: Student Perceptions of School Climate". *Psychology in the Schools* 48/6 (Temmuz 2011), 632-647. <https://doi.org/10.1002/pits.20579>
- Freiberg, H. Jerome. *School Climate*. Hoboken: Routledge Falmer, 1999.
- Gündoğan, Aslı- Koçak, Seval. "Öğretmen Adaylarının Okul İklimi Algıları ile Akademik Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Sakarya University Journal of Education* (Aralık 2017), 639-657. <https://doi.org/10.19126/suje.333266>
- Hakan Karataş- Erden, Münire. "Akademik Motivasyon Ölçeğinin Dilsel Eşdeğerlik, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *e-Journal of New World Sciences Academy* 7/4 (2012), 983-1003.
- Hoy, Wayne K. vd. "Organizational Climate and Student Achievement: A Parsimonious and Longitudinal View". *Journal of School Leadership* 8/4 (Temmuz 1998), 336-359. <https://doi.org/10.1177/105268469800800401>
- İhtiyaroğlu, Neslin- Ottekin Demirbolat, Ayşe. "Analysis Of Relationships between School Climate, Teacher Effectiveness And Students' School Commitment". *International Online Journal of Educational Sciences* 8/4 (2016), 255-270. <https://doi.org/10.15345/iojes.2016.04.020>
- Kirman, Mehmet Ali- Demir, Rıdvan. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Beklenti ve Sorunları: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Örneği". *Antakiyat/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2018), 1-21.
- Korkmaz, Mehmet. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği". *Bilimname* 18 (2010), 167-204.
- Larmer, John vd. *Setting the Standard for Project Based Learning: A Proven Approach to Rigorous Classroom Instruction*. Alexandria, VA: ASCD, 2015.
- Mitchell, Mary M. vd. "Student and Teacher Perceptions of School Climate: A Multilevel Exploration of Patterns of Discrepancy". *Journal of School Health* 80/6 (Haziran 2010), 271-279. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2010.00501.x>
- Özbek, Oğuz. "Akademik Motivasyon ve Okul İmajı İlişkisi". *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi* 6/2 (Ocak 2019), 150-162. <https://doi.org/10.33468/sbsebd.93>
- Ryan, Richard M.- Deci, Edward L. "Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions". *Contemporary Educational Psychology* 25/1 (Ocak 2000), 54-67. <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>

- Sayan, Yunus Emre. *Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algıları Üzerine Bir Araştırma*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Sayan, Yunus Emre- Tavukçuoğlu, Mustafa. "Yüksek Din Öğrenimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algılarının Akademik Özyeterlik ve Akademik Başarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 24/2 (Aralık 2020), 833-855. <https://doi.org/10.18505/cuid.778173>
- Schunk, Dale H. vd. *Motivation in Education Theory, Research and Applications*. Harlow: Pearson Higher Education, 2014.
- Taştekin, Osman. "Yeni Kurulan İlahiyat Fakültelerinin Öğrenme Ortamına Yönelik Öğrenci Algıları -Şırnak, Erzincan ve Iğdır Örneği-". *Usul İslam Araştırmaları* 19/19 (Haziran 2013), 139-184.
- Terzi, Ali Rıza. "Üniversite Öğrencilerine Yönelik Okul İklimi Ölçeğinin Geliştirilmesi". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 4/4 (Kasım 2015), 111-117.
- Terzi, Ali Rıza- Uyangör, Nihat. "The Relation Between Prospective Teachers' Perceptions of Academic Motivation and the School Climate They Perceive". *Journal of Current Researches on Social Sciences* 7/4 (2017), 185-196.
- Uçar, Recep. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)". *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (Aralık 2017), 105-178.
- Vallerand, Robert J. vd. "The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic and Amotivation in Education". *Educational and Psychological Measurement* 52 (1992), 1003-1017.
- Welsh, Wayne N. "The Effects of School Climate on School Disorder". *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 567/1 (2000), 88-107.